

Positive Psychology Constructs in Specific Learning Disorder: A Systematic Review Study

- Shahrooz Nemati** * Professor, Department of Educational Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran
- Rahim Badri-Gargari** Professor, Department of Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran
- Shahram Vahedi** Professor, Department of Educational Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran
- Nilloofar Broumandzadeh** Ph.D. Student in Educational Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Abstract

Specific learning disability is neurodevelopmental disorder that was considered from positive psychology approach in recent years. The aim of the current research was to draw concept map of positive psychology constructs in specific learning disability. The research design was a systematic review study. Through the PRISMA model, research findings related to the variables of positive psychology constructs in specific learning disability will be examined. In the same vein a systematic review study method with use of positive psychology key words and specific learning disability, dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, positive thinking, optimistic, resilience, hope, Gratitude, wellbeing, positive relationships, strengths, satisfaction, hardiness, mindfulness, positive emotion from web the Data (Pubmed, Eric, Scopus, Sid, Irandoc, Noormags, Ebsco, Science Direct, Pro Quest, Springer), was conduct in accordance with research objectives to executed current study. The findings of this study showed that positive psychology constructs include psychological well-being,

* Corresponding Author: Sh.Nemati@Tabrizu.ac.ir

How to Cite: Nemati, Sh. Badri-Gargari, R. Vahedi, S. & Broumandzadeh, N. (2025). Positive Psychology Constructs in Specific Learning Disorder: A Systematic Review Study, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 15(57), 285-319. DOI: 10.22054/jpe.2023.74052.2584

resilience, optimistic, mental health, quality of life, Happiness, hope, life Satisfaction, gratitude and spirituality are most effective key words in co-occurrence network and positive psychology projects have emphasized on mentioned constructs. Research evidence expressive that reinforcement and recovery of positive psychology constructs can be useful for student with specific learning disability. This study was indicating important of positive psychology constructs in specific learning disability, thus recommend for achieving better result in specific learning disability merge the evidence based and research activities with clinical and treatment activities.

Keywords: Positive Psychology Constructs, Specific Learning Disorder, Systematic Review Study

Extended Abstract

1. Introduction

Specific learning disabilities are lifelong neurodevelopmental conditions that present developmental challenges in different areas, including disorders in reading, writing, and mathematics. The processes of intervention and education for students with specific learning disabilities are influenced by shifts in prevailing psychological paradigms. Notably, one of the most important and effective paradigms in the field of psychological intervention and research is positive psychology. Positive psychology emphasizes that individuals with learning disabilities possess unique strengths and competencies that should be recognized, understood, and strengthened through supportive programs. Positive psychology helps students with learning disabilities focus on their abilities rather than their limitations, and this shift in focus leads to positive long-term outcomes. These students face numerous challenges, and positive psychology frameworks can help them manage these difficulties and achieve positive results. Therefore, this article introduces and examines evidence-based findings on the application of positive psychology in the field of specific learning disabilities, clarifying its theoretical foundations and implementation methods. A systematic review and analysis of previous experimental research on positive psychology in the context of specific learning disabilities contributes theoretically to the refinement and expansion of related theoretical perspectives. Furthermore, synthesizing existing research evidence provides practical clinical and research directions for future interventions for researchers and practitioners.

2. Literature Review

Positive psychology constructs have a rich history in the field of disability studies, and research evidence supports the effectiveness of applying positive psychology concepts to various outcomes in specific learning disabilities. These outcomes include self-concept (Ghazi Abed, 2017); quality of life and self-determination (Wehmeyer, 2021); mindfulness (Wehmeyer, 2021; Dehghani, 2022; Badri Gargari et al., 2019; Nemati et al., 2018); well-being (Tiwari & Upadhyay, 2020); strengths and positive characteristics (Wehmeyer, 2021); positive thinking, self-talk, and optimism (Feeney, 2019; Ghazi Abed, 2017;

Kadampour et al., 2021); resilience (Georgiadi, 2020; Ofiesh & Mather, 2013; Naemi & Faeghi, 2018); empathy (Eyuboglu et al., 2018); hope (Dehghani et al., 2022); and coping strategies (Wehmeyer, 2021).

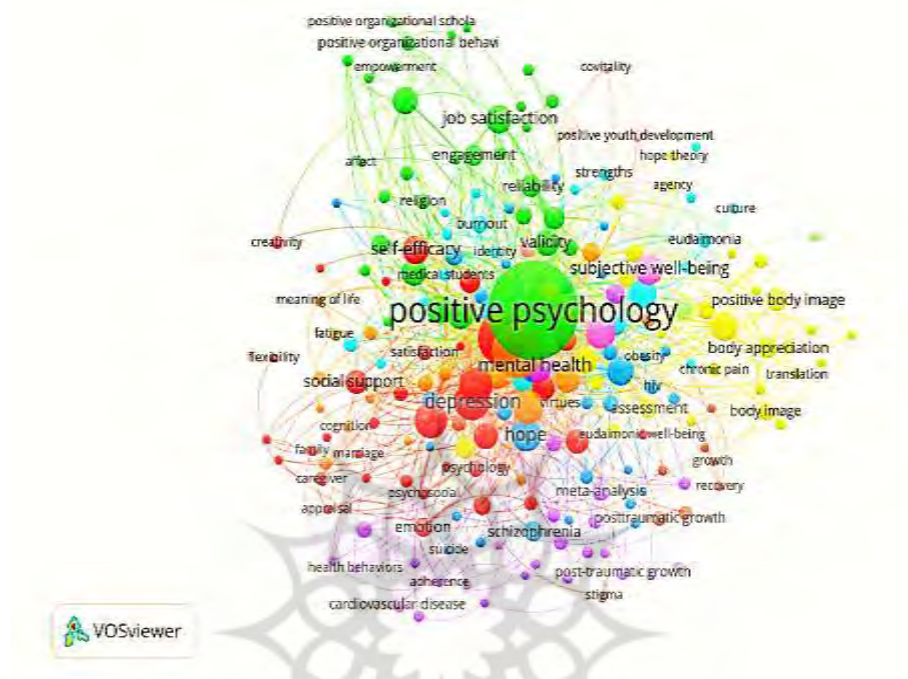
3. Method

The present study is a systematic review that examines relevant research findings using the PRISMA model and bibliometric analysis. Searches were conducted across various databases using specialized keywords related to positive psychology constructs and specific learning disabilities. Keywords included terms such as specific learning disability, reading disorder, writing disorder, math disorder, gratitude, resilience, empathy, forgiveness, positive thinking, optimism, psychological well-being, positive relationships, strengths, happiness, psychological toughness, positive emotions, satisfaction, and mindfulness. The search period covered publications from 1985 to 2022.

4. Result

The initial search identified 2,178 papers. Given the high volume of results, a bibliometric analysis of keyword co-occurrence was applied to refine the search, resulting in 1,847 papers. The retrieved data were analyzed using VOSviewer software, and a co-occurrence network of the authors' keywords was generated. This network contained 214 nodes, 2,193 links, and 11 clusters where keywords co-occurred at least five times. The most relevant keywords included depression, psychological well-being, mental health, optimism, hope, and resilience.

Figure 1. Co-occurrence network of keywords by authors

To identify the most influential keywords, the network was exported in GML format and imported into Gephi software for network analysis. Table 1 presents the most influential keywords within the co-occurrence network.

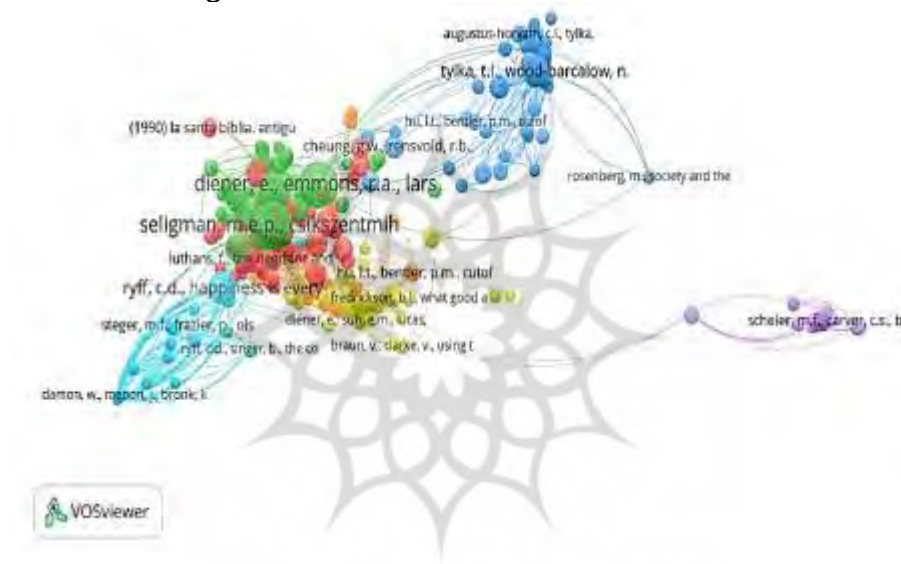
Table 1. The most influential keywords in the co-occurrence network

Positive psychology	2	9271.2016	176	0.1
Welfare	7	8271.2016	108	735907.0
Resilience	1	1756.2017	107	72526.0
Depression	1	15942.2016	80	603565.0
Optimism	1	15.2015	75	570486.0
Mental health	5	6667.2017	69	512835.0
Quality of life	1	7458.2015	68	506579.0
Happiness	7	2157.2016	62	490891.0
Hope	3	5.2015	61	490889.0
Satisfaction with life	6	8537.2015	54	469145.0
Psychological	9	24.2016	52	4459.0

Positive psychology	2	9271.2016	176	0.1
well-being				
Gratitude	2	2059.2017	54	434805.0
Spirituality	2	9429.2014	46	412952.0

To identify research fields, a citation network was created from references cited at least five times. The resulting network consists of 77 nodes, 865 edges, and 7 clusters, as shown in Figure 2.

Figure 2. Citation network of cited references

To identify the most influential documents, the network graph was exported in GML format and imported into Gephi. After calculating the average degree and eigenvector centrality, the documents were ranked, and the top 10 influential documents are presented in Table 2.

Table 2. Documents with the highest eigenvector centrality in the mentioned reference network

Authors	Title	Degree	Eigenvector centrality
Seligman and Sesikzentmihalya (2014)	Introduction an positive psychology	151	780412.0
Seligman et al. (2005)	Positive Psychology Progress: Empirical Validation of	75	628162.0

Authors	Title	Degree	Eigenvector centrality
Interventions			
Scheier and Carver (1985)	Optimism, Coping, and Health	70	35671.0
Fredrikson (2001)	The Role of Positive Emotions in Positive Psychology	94	049531.0
Sin and Limborski (2009)	Enhancing Well-being and Alleviating Depressive Symptoms with Positive Psychology Interventions	11	022558.0
Lotans et al. (2007)	The Importance Of Positive Psychology	32	021444.0
Wang and Gan (2020)	Exploring the Demotivational Factors of Learning English Based on Positive Psychology	5	006168.0
Bollier et al (2013)	Positive Psychology Interventions: A Meta-Analysis	21	0.0
McIntyre et al. (2019)	Setting an Agenda for Positive Psychology:	3	0.0
Wang et al. (2021)	Research and Experience of Positive Psychology in Foreign/Second Language Learning and Education	1	0.0

5. Discuss

In the present research, first the keywords were searched in the relevant databases. Articles that were in harmony with the keywords of the research were selected. After identifying the articles, a number of articles were removed due to not reporting the information properly also some of them were left out of the research process due to the lack of subject compatibility after reviewing the title and abstract. Finally, after a detailed review of the full text of the articles, 25 articles were selected as the final research community in terms of the relevance of the research topic. The content of these domestic and foreign articles was related to positive psychology constructs in the field of special learning disabilities, and they were also the main goal of the present study.

6. Conclusion

The present study drew a conceptual map of positive psychology constructs in the field of special learning disabilities. Research

evidence supports the usefulness of using positive psychology constructs in the field of special learning disabilities. This usefulness is observable in most researches including Wehmeyer, 2021; Ghadampour et al, 2021; Wright, 2020; Georgiadi, 2020; Goldberg, 2020; Tiwari Upadhyay, 2020; Feeney, 2019; Ayuboglu et al, 2018; Ghazi Abed, 2017; Ofish & Mother, 2013; Dehghani et al., 1401; Dehghani et al., 1400; Badri Gregari et al., 2019; Nemati et al., 2018; Naimi and Faeghi, 2017. Positive psychology is the study of flourishing, optimal functioning and well-being of human being. For many people, disability and learning disorder is considered as a defect or disease that is permanent and needs to be treated, but all members of society should understand that people suffering from special learning disabilities also have strengths and potentials that should be nurtured and they can also experience optimal human performance.

سازدهای روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه: مطالعه مروری نظامند

استاد گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تبریز،
تبریز، ایران

شهرز نعمتی *

استاد گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تبریز،
تبریز، ایران

رحیم بدری گرگری

استاد گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

شهرام واحدی

دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

نیلوفر برومندزاده

چکیده

نارسایی‌های یادگیری ویژه شامل اختلالی عصب-تحوالی است که در سال‌های اخیر از منظر روان‌شناسی مثبت مورد توجه قرار گرفته است. هدف از پژوهش حاضر ترسیم نقشه مفهومی سازه‌های روان‌شناسی مثبت محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه بود. طرح پژوهش از نوع مطالعه مروری نظام‌مند بود. از طریق الگوی پریسما یافته‌های پژوهشی مرتبط با متغیرهای سازه‌های روان‌شناسی مثبت محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه مورد بررسی قرار گرفت. در این راستا، با استفاده از کلیدواژه‌های تخصصی سازه‌های روان‌شناسی مثبت و نارسایی‌های یادگیری ویژه (شامل اختلال خواندن، اختلال نوشتن، اختلال ریاضی)، به جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی از جمله Pubmed, Eric, Scopus, Sid, Irandoc, Noormags Ebsco, Science Direct, ProQuest, Springer پرداخته شد و مقالات و اطلاعات مرتبط با عنوان پژوهش حاضر، مورد واکاوی قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که سازه‌های روان‌شناسی مثبت شامل متغیرهای بهزیستی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری رشته روانشناسی تربیتی دانشگاه تبریز است.

* نویسنده مسئول Sh.Nemati@Tabrizu.ac.ir

روانی، تاب‌آوری، خوش‌بینی، سلامت روان، کیفیت زندگی، شادکامی، امید، رضایت از زندگی، سپاسگزاری و معنویت تأثیرگذارترین کلمات کلیدی در شبکه هم‌رخدادی هستند و پژوهش‌های روان‌شناسی مثبت محور بر سازه‌های ذکرشده تأکید دارند. شواهد پژوهشی بیانگر این است که تقویت و بهبود سازه‌های روان‌شناسی مثبت می‌تواند برای دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه بسیار مفید واقع شود. این مطالعه نشان‌دهنده اهمیت سازه‌های روان‌شناسی مثبت در حوزه اختلالات یادگیری ویژه بود، لذا برای دستیابی به نتایج مطلوب در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه ادغام فعالیت‌های شواهدمحور و پژوهشی با فعالیت‌های بالینی و مداخله‌ای پیشنهاد می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: سازه‌های روان‌شناسی مثبت محور، نارسایی‌های یادگیری ویژه، مطالعه مروری نظام‌مند.

مقدمه

یادگیری یک فعالیت ذهنی مادام‌العمر است که از لحظه‌ی تولد شخص آغاز می‌شود. مشکلات یادگیری هنگامی مشخص می‌شود که دانش‌آموز نتواند همانند همسالانش مهارت‌هایی را در حیطه‌های تحصیلی مانند خواندن، نوشتن، ریاضیات نشان دهد (Ucak & Sakalli Demirok, 2023). نارسایی‌های یادگیری ویژه^۱ شرایط عصب-تحوالی مادام‌العمری است که چالش‌های تحولی را در حوزه‌های مختلف با خود به همراه دارد (Lin et al., 2023) و شامل اختلال خواندن^۲ (خواندن کلمه، دقت، نرخ خواندن، سیالی، درک مطلب)، اختلال نوشتن^۳ (هجی کردن صحیح، گرامر، رعایت نکات دستوری، وضوح و سازمان‌دهی متن نوشتاری) و اختلال ریاضیات^۴ (فهم عدد، به‌خاطر سپاری واقعیت‌های ریاضی، صحت یا سیالی، محاسبه و استدلال صحیح ریاضی) است (American Psychiatric Association, 2015). افزون بر این، اصطلاح نارسایی‌های یادگیری ویژه برای توصیف کودکانی با هوش متوسط یا بالاتر با عملکرد تحصیلی ضعیف و دارای مشکلاتی در یادگیری و استفاده از مهارت‌های تحصیلی مرتبط با رمزگشایی خواندن^۵ و ادراک، املاء، بیانات نوشتاری^۶، محاسبه و استدلال ریاضی^۷ بکار برده شده است (Alves et al., 2020). شیوع اختلالات یادگیری ویژه بین ۵ تا ۱۰ درصد گزارش شده است (Eyuboglu et al., 2018). در ایجاد اختلال‌های یادگیری عوامل مختلف آموزشی، محیطی، روان‌شناختی و حتی ژنتیکی دخالت دارند (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ ویسمه و همکاران، ۱۴۰۲).

نارسایی‌های یادگیری ویژه، سلامت روان^۸، ادراک خود^۹ و پذیرش از سوی

-
1. Specific Learning Disorder
 2. Dyslexia
 3. Dysgraphia
 4. Dyscalculia
 5. Sld With Impairment In Reading or Dyslexia
 6. Sld With Impairment In Writing or Dysgraphia
 7. Sld With Impairment In Mathematics or Dyscalculia
 8. Mental Health
 9. Self-Perception

همسالان^۱ را تحت تأثیر قرار دهد (Ucak & Sakalli Demirok, 2023). دانش‌آموزان دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه، مشکلات رفتاری و ضعف در مهارت‌های اجتماعی را تجربه می‌کنند و این امر بر عملکرد تحصیلی آنان تأثیر می‌گذارد. این دانش‌آموزان غالباً نگرش خوبی نسبت به همکلاسی‌های خود ندارند، به دستورات معلمان گوش نمی‌دهند، تکالیف خود را انجام نمی‌دهند و در مورد چیزهای بی‌اهمیت، زیاد صحبت می‌کنند. در نتیجه معلمان نیز در مدیریت این دانش‌آموزان دچار مشکل هستند (et al., 2021). این دانش‌آموزان در فعالیت‌های اجتماعی خارج از مدرسه کمتر درگیر می‌شوند، به احتمال بیشتری یک پایه‌ی تحصیلی را تکرار می‌کنند و شکست تحصیلی بیشتری را تجربه می‌کنند (Zach & Yazdi-Ugav, 2021). به دلیل شکست‌های متعددی که این دانش‌آموزان متحمل می‌شوند، همواره خودشان را مورد قضاوت قرار می‌دهند و به دلیل مشکلات، خود را سرزنش می‌کنند (نعمتی و همکاران، ۲۰۲۱). در نهایت، تمامی این مسائل بر سلامت و بهزیستی آنان تأثیر منفی می‌گذارد (Zach & Yazdi-Ugav, 2021).

فرایندهای مداخله و آموزش دانش‌آموزان دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه تحت تأثیر تغییر پارادایم‌های موجود روان‌شناسی قرار می‌گیرد و یکی از پارادایم‌های مهم و اثربخش در حوزه‌ی مداخله و پژوهش در روان‌شناسی، پارادایم روان‌شناسی مثبت^۲ است. روان‌شناسی مثبت باور دارد که افراد با ناتوانی و اختلال، شایستگی‌ها و صلاحیت‌های فردی دارند که باید شناخته و درک شود و از طریق برنامه‌های حمایتی تقویت شود (Niemiec et al., 2017). روان‌شناسی مثبت به دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه کمک می‌کند تا بجای اینکه بر مسائل و مشکلات خود را تمرکز کنند بر توانایی‌هایشان تمرکز نمایند و این تغییر در تمرکز درازمدت موجب کسب نتایج و خروجی‌های مثبت می‌گردد (GhaziAbed, 2017).

روان‌شناسی مثبت بر ارتقاء و بهبود هیجانات، روابط و ویژگی‌های مثبت به‌منظور

1. Peer Acceptance
2. Positive Psychology

رشد شادکامی^۱ و بهزیستی^۲ تأکید دارد (Tejada-Gallardo et al., 2022). این سازه بر ایجاد یک محیط زندگی مفید تأکید دارد و به‌طور ویژه بر ویژگی‌ها و هیجانات مثبت (مانند شادکامی، خوش‌بینی، امید و غیره) به‌منظور ارتقاء سلامت روانی و بهزیستی افراد تمرکز دارد. بر اساس مدل پنج‌گانه‌ی سلینگمن^۳ (هیجانات مثبت^۴، مشارکت^۵، روابط^۶، معنا^۷ و خودشکوفایی^۸) پنج سازه‌ی اصلی در روان‌شناسی مثبت عبارت‌اند از: هیجانات مثبت که به احساساتی که اعمال را برانگیخته می‌کنند، اشاره دارد مانند شادمانی، رضایت، خوش‌بینی. مشارکت^۹ که به تمرکز و مشارکت در فعالیت‌های یادگیری اشاره دارد. روابط که به ادراک داشتن روابط ایمن و مثبت، دریافت حمایت و قدردانی اشاره دارد. معنا که به توانایی استفاده از نقاط قوت به‌منظور دستیابی به هدفی که برای خود شخص مهم است، اشاره دارد. خودشکوفایی شخصی که به احساس دستیابی به اهداف شخصی اشاره دارد (Benoit & Gabola, 2021).

سازه‌های روان‌شناسی مثبت شامل آموزش دوباره اسناددهی، ذهن‌آگاهی^{۱۰}، پرورش نقاط قوت^{۱۱}، تنظیم اهداف خودمدار و آموزش سلامت روانی (به‌منظور هدف‌گذاری بر تعدادی از مؤلفه‌های روان‌شناسی مثبت مانند سبک تفکر مثبت، امید، تفکر هدف‌مدار و هیجانات مثبت است (Chodkiewicz, 2018). به کارگیری روان‌شناسی مثبت موجب رشد نقاط قوت و پیشرفت دانش‌آموزان، شناخت‌ها، هیجانات و رفتارهای مثبت، دستیابی به اهداف تحصیلی می‌گردد. روان‌شناسی مثبت بجای تمرکز بر مشکلات خاص بر پتانسیل‌ها و نقاط قوت دانش‌آموزان متمرکز است و رشد نقاط قوت و توانمندی‌های شخصیت نیز

-
1. Happiness
 2. Wellbeing
 3. Seligman's Perma Model
 4. Positive Emotions
 5. Engagement
 6. Relationships
 7. Meaning
 8. Personal Accomplishment
 9. Engagement
 10. Mindfulness
 11. Character Strengths

موجب موفقیت می‌شود (Goldberg, 2020).

دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه با مشکلات و چالش‌های بی‌شماری در زندگی مواجه هستند و تاب‌آوری به‌عنوان یک ویژگی مثبت می‌تواند به آنان کمک کند که این سختی‌ها و مشکلات را مدیریت کنند و به خروجی‌های مثبت دست یابند (Mawila, 2022). خوش‌بینی نیز منبع روان‌شناختی مثبت دیگری است که به‌طور گسترده در حوزه‌ی اختلال یادگیری مورد مطالعه قرار گرفته است و با جنبه‌های مختلف سلامت روانی در ارتباط است (Garcia-Alvarez et al., 2022). ذهن‌آگاهی نیز سازه‌ی مثبت دیگری است که اضطراب و تداخل شناختی را کاهش می‌دهد و موجب افزایش خلق مثبت می‌شود و این منافع موجب می‌شوند تا دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه با اختلال و ناتوانی خود کنار بیایند و مهارت‌های خود را بهبود بخشند (Keller et al., 2019). همچنین پرورش نقاط قوت و افزایش توانمندی‌های شخصیت نیز موجب دستیابی سریع‌تر به اهداف درمانی و بهبود کیفیت زندگی و افزایش بهزیستی در این دانش‌آموزان می‌گردد (Umucu et al., 2022). همچنین بین سازه‌ی امید و اختلالات یادگیری ویژه رابطه وجود دارد. روان‌شناسان مثبت‌نگر اعتقاد دارند امید توانایی حمایت از افراد را در مقابل رخدادهای استرس‌زا دارد. منبع شخصی مانند امید می‌تواند تأثیر اختلال یادگیری را تعدیل کند. امید ادراک شخص از توانایی‌اش برای دستیابی به اهداف است. دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری که تفکر امیدوارانه‌ی بالاتری دارند، با زندگی تحصیلی نیز بهتر سازگار می‌شوند و با مشکلات و موانع نیز به نحو مؤثرتری مقابله می‌کنند (Ben-Naim et al., 2017)؛ بنابراین تقویت و بهبود سازه‌های روان‌شناسی مثبت در دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه از اهمیت بسزایی برخوردار است.

سازه‌های روان‌شناسی مثبت تاریخچه‌ی غنی در حوزه‌ی ناتوانی و اختلالات دارند و شواهد پژوهشی از اثربخشی استفاده از مفاهیم و سازه‌های روان‌شناسی مثبت بر متغیرهای گوناگون مانند خودپنداره (Ghazi Abed, 2017)، کیفیت زندگی^۱ و خودتعیین‌گری^۲

1. Quality Of Life

2. Self-Determination

(Wehmeyer, 2021)، ذهن‌آگاهی (Wehmeyer, 2021؛ دهقانی، ۱۴۰۱؛ بدری گری و همکاران، ۱۳۹۹؛ نعمتی و همکاران، ۱۳۹۸)، بهزیستی (Tiwari Upadhyay, 2020)، نقاط قوت و ویژگی‌های مثبت (Wehmeyer, 2021)، تفکر و خودگویی مثبت و خوش‌بینی (Feeney, 2019؛ Ghazi Abed, 2017؛ قدم‌پور و همکاران، ۲۰۲۱)، تاب‌آوری^۱ (Georgiadi, 2020؛ Ofiesh & Mather, 2013؛ Naemi & Faeghi, 2018)، همدلی (Eyuboglu et al., 2018)، امید (دهقانی و همکاران، ۱۴۰۱) و مقابله^۲ (Wehmeyer, 2021) در حوزه‌ی اختلالات یادگیری ویژه حکایت دارند، اما این پژوهش‌های گسترده نیاز به مرور و جمع‌بندی دارند و پژوهشگران، درمانگران و متخصصان حوزه آموزش ویژه نیز برای دستیابی به فعالیت‌های شواهدمحور و ارائه خدمات آموزشی مناسب نیازمند آشنایی با نتایج پژوهش‌های پیشین و مبانی نظری و سازه‌های مرتبط هستند. لذا مطالعه‌ی مروری نظام‌مند این رویکرد برای معرفی آن به متخصصان و جامعه پژوهشی ایران به‌عنوان خلا پژوهشی احساس می‌شود و ضرورت انجام آن توجیه می‌گردد. در این راستا، این مقاله به معرفی و بررسی یافته‌های مبتنی بر شواهد از به کارگیری روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه‌ی نارسایی‌های یادگیری ویژه و ترسیم نقشه مفهومی آن و روشن ساختن ماهیت نظری و شیوه اجرای آن پرداخته است. مطالعه‌ی منظم و تحلیل یافته‌های پژوهش‌های تجربی پیشین مرتبط با روان‌شناسی مثبت در حوزه‌ی نارسایی‌های یادگیری ویژه به لحاظ نظری به بسط و تعدیل دیدگاه‌های نظری مرتبط کمک می‌کند و به لحاظ عملی نیز گزارش شواهد پژوهشی موجود در این زمینه افق‌های بالینی کاربردی و پژوهشی را برای مداخله در حوزه‌ی نارسایی‌های یادگیری ویژه فراروی پژوهشگران، متخصصان و متولیان امر آموزش ویژه قرار می‌دهد.

روش

پژوهش حاضر از نوع مطالعه نظام‌مند تحلیلی بود که از طریق الگوی پرسمان و تحلیل

-
1. Resilience
 2. Coping

کتاب‌سنجی یافته‌های پژوهش را بررسی کرد. برای پیدا کردن مقالات مربوط به حوزه موضوعی پژوهش حاضر، از پایگاه‌های اطلاعاتی شامل: Eric Scopus, Sid, Irandoc, Noormags, Ebsco, Science Direct, ProQuest, Springer حاضر، از کلیدواژه‌هایی در حوزه‌ی روان‌شناسی مثبت و نارسایی‌های یادگیری ویژه استفاده شد که در پژوهش‌ها بیشترین تکرار و فروانی را داشتند و با موضوع مطالعه‌ی حاضر مرتبط‌تر و تخصصی‌تر بودند. این کلیدواژه‌ها عبارت بودند از: اختلال خواندن، اختلال نوشتن، اختلال ریاضی، قدردانی^۱، تاب‌آوری، همدلی^۲، بخشش^۳، تفکر مثبت^۴، خوش‌بینی^۵، بهزیستی روان‌شناختی^۶، روابط مثبت، نقاط قوت، شادکامی، سرسختی روان‌شناختی^۷، هیجانات مثبت، رضایت، ذهن آگاهی. این کلیدواژه‌ها به گونه‌ای در عبارت جستجو فرمول‌بندی شدند که مدارک مربوط به «سازه‌های روان‌شناسی مثبت محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه» را بازایی نماید. جستجو که در بخش پیشرفته‌ی پایگاه اسکوپوس وارد گردید به شکل زیر بود:

TITLE_ABS_KEY((positive psychology constructs) AND ("specific learning disorder" OR "dyslexia" OR "positive psychology" OR "forgiveness" OR "empathy" OR "Resilience" OR "Gratitude" OR "Psychological well-being" OR "Optimistic" OR "Positive thinking" OR "Psychological Hardiness" OR "Happiness" OR "Strengths" OR "Positive Relationships" OR "Mindfulness" OR "Positive emotion" OR "Satisfaction" OR "writing disorder" OR "mathematics disorder" OR "reading disorder"))

بازه زمانی جستجو مابین ۱۹۸۵ الی ۲۰۲۲ (تا ۸ دسامبر میلادی که زمان جستجوی مقالات این پژوهش بود) بود. در این جستجو تمام مقالات پژوهشی به همراه مقالات مروری، فصول کتاب، مقالات کنفرانس، یادداشت‌های بازایی شده از پایگاه اسکوپوس به عنوان ورودی، وارد این مطالعه شدند. همچنین سایر پایگاه‌های اطلاعاتی فوق‌الذکر برای

-
1. Gratitude
 2. Empathy
 3. Forgiveness
 4. Positive Thinking
 5. Optimistic
 6. Psychological Well-Being
 7. Psychological Hardiness

سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه...؛ نعمتی و همکاران | ۳۰۱

شناسایی و پوشش مقالات منتشرشده در حوزه موضوعی این پژوهش به‌صورت دستی مورد جستجو قرار گرفتند. مدارک بازیابی شده از هر کدام از پایگاه‌های موردبررسی به‌طور مستقل استخراج شدند و نویسنده، عنوان و چکیده هر مقاله را بررسی کرده و متن کامل مقالات منتخب را برای دستیابی به اهداف پژوهش، موردبررسی قرار داد.

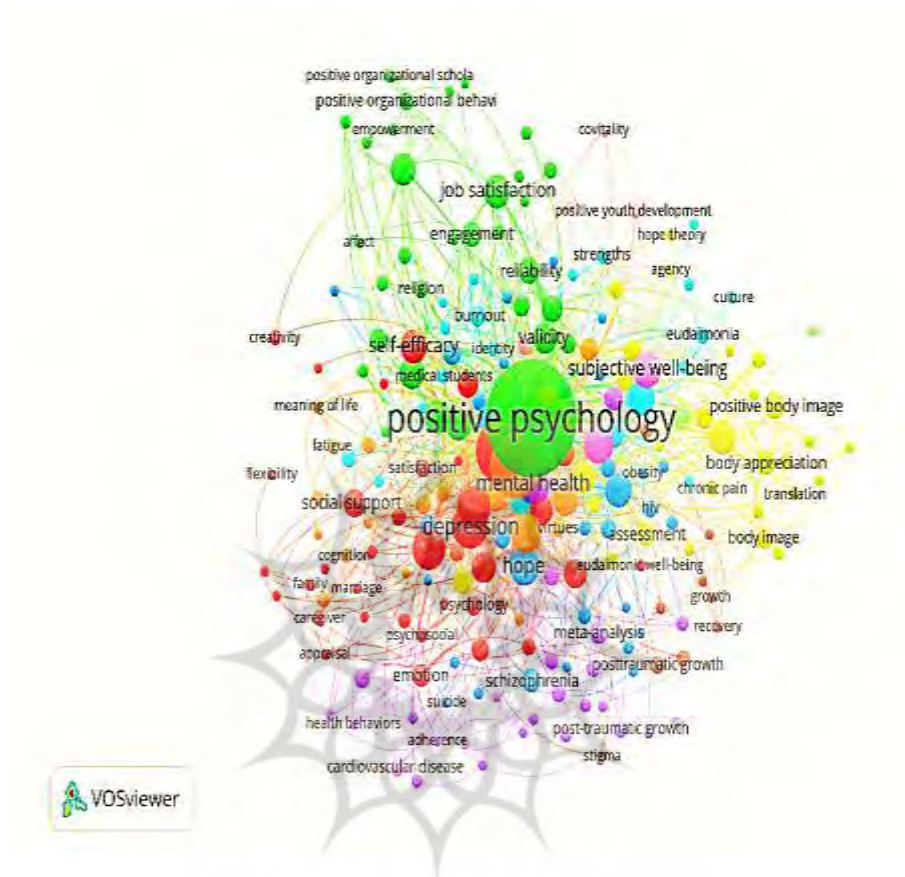
جستجوی اولیه (۲۱۷۸) مدرک را شناسایی کرد و از آنجایی که این جستجو تعداد بالایی از نتایج را به همراه داشت، تصمیم گرفته شد از یک هم‌رخدادی یا تجزیه و تحلیل کتاب‌سنجی کلمات کلیدی برای اصلاح جستجو استفاده شود. برای جستجوی کتاب-سنجی در پایگاه اسکوپوس از عبارت جستجوی ذکرشده در قسمت راهبرد جستجو، استفاده شد که منجر به بازیابی ۱۸۴۷ مدرک شد.

داده‌های بازیابی شده برای انجام تجزیه و تحلیل وارد نرم‌افزار وی.ا. اس ویور^۱ شد و شبکه هم‌رخدادی کلمات کلیدی نویسندگان تولید شد. شکل ۱ شبکه حاصل را نشان می‌دهد که دارای ۲۱۴ گره، ۲۱۹۳ یال و ۱۱ خوشه است که حداقل پنج بار هم‌رخ می‌دهد. کلمات کلیدی افسردگی^۲، بهزیستی روان‌شناختی، سلامت روانی^۳، خوش‌بینی، امید^۴ و تاب‌آوری و غیره، مرتبط‌ترین و برجسته‌ترین واژگان بودند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

-
1. VOS viewer
 2. depression
 3. mentall health
 4. hope

شکل ۱. شبکه هم‌رخدادی کلمات کلیدی توسط نویسندگان

برای تعیین تأثیر گذارترین کلمات کلیدی، شبکه در قالب GML صادر و به Gephi که نرم‌افزاری برای تجزیه و تحلیل شبکه است، وارد شد. جدول ۱ تأثیر گذارترین کلمات کلیدی را در شبکه هم‌رخدادی نشان می‌دهد. تأثیر با مرکزیت بردار ویژه تعریف می‌شود.

جدول ۱. تأثیر گذارترین کلمات کلیدی در شبکه هم‌رخدادی

کلمات کلیدی	خوشه	میانگین سال	درجه	مرکزیت بردار ویژه
روان‌شناسی مثبت	۲	۲۰۱۶.۹۲۷۱	۱۷۶	۱.۰
بهبودی	۷	۲۰۱۶.۸۲۷۱	۱۰۸	۰.۷۳۵۹۰۷
تاب‌آوری	۱	۲۰۱۷.۱۷۵۶	۱۰۷	۰.۷۲۵۲۶
افسردگی	۱	۲۰۱۶.۵۹۴۲	۸۰	۰.۶۰۳۵۶۵

سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه...؛ نعمتی و همکاران | ۳۰۳

کلمات کلیدی	خوشه	میانگین سال	درجه	مرکزیت بردار ویژه
خوش‌بینی	۱	۲۰۱۵.۱۵	۷۵	۰.۵۷۰۴۸۶
سلامت روان	۵	۲۰۱۷.۶۶۶۷	۶۹	۰.۵۱۲۸۳۵
کیفیت زندگی	۱	۲۰۱۵.۷۴۵۸	۶۸	۰.۵۰۶۵۷۹
شادکامی	۷	۲۰۱۶.۲۱۵۷	۶۲	۰.۴۹۰۸۹۱
امید	۳	۲۰۱۵.۵	۶۱	۰.۴۹۰۸۸۹
رضایت از زندگی	۶	۲۰۱۵.۸۵۳۷	۵۴	۰.۴۶۹۱۴۵
بهبودی روان‌شناختی	۹	۲۰۱۶.۲۴	۵۲	۰.۴۴۵۹
سپاسگزاری	۲	۲۰۱۷.۲۰۵۹	۵۴	۰.۴۳۴۸۰۵
معنویت	۲	۲۰۱۴.۹۴۲۹	۴۶	۰.۴۱۲۹۵۲

برای شناسایی جبهه‌های تحقیق، شبکه‌ای از استناد برای مراجع استناد شده حداقل ۵ بار ایجاد شد. شبکه حاصل دارای ۷۷ گره، ۸۶۵ یال و ۷ خوشه است، همان‌طور که در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. شبکه استنادی از مراجع استناد شده

برای تعیین تأثیرگذارترین اسناد، نمودار در GML صادر و به Gephi وارد شد. پس از محاسبه میانگین درجه و مرکزیت بردار ویژه، مدارک مرتب‌شده و ۱۰ مدرک اثرگذار

انتخاب شدند که در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. اسناد با بالاترین مرکزیت بردار ویژه در شبکه مرجع ذکر شده

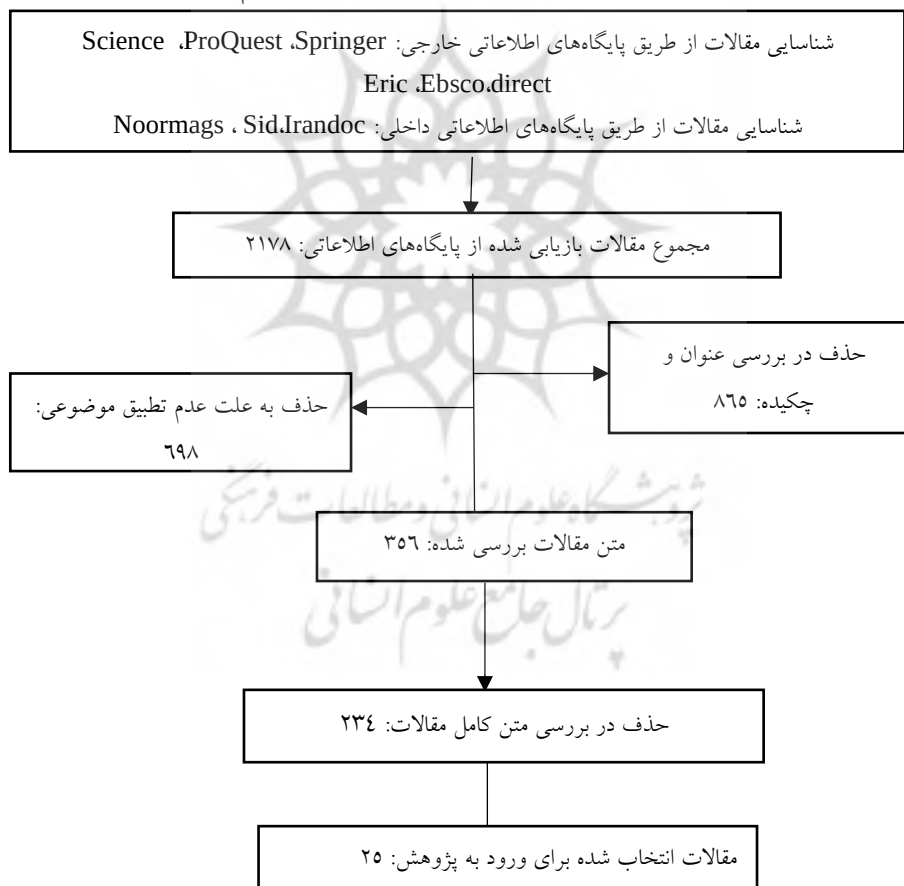
نویسندگان	عنوان	درجه	مرکزیت بردار ویژه
سلیگمن و سسیکز-نتمیهالیا ^۱ (۲۰۱۴)	روان‌شناسی مثبت: یک معرفی	۱۵۱	۰.۷۸۰۴۱۲
سلیگمن و همکاران (۲۰۰۵)	جریان روان‌شناسی مثبت: تأیید تجربی مداخلات	۷۵	۰.۶۲۸۱۶۲
شایر و کارور ^۲ (۱۹۸۵)	مقابله خوش‌بینانه و سلامت: سنجش و کاربردهای خروجی احتمالی تعمیم‌یافته	۷۰	۰.۳۵۶۷۱
فردیکسون ^۳ (۲۰۰۱)	نقش هیجانات مثبت در روان‌شناسی مثبت:	۹۴	۰.۰۴۹۵۳۱
سین و لیمبورسکی ^۴ (۲۰۰۹)	افزایش بهزیستی و کاهش نشانه‌های افسردگی با مداخلات روان‌شناسی مثبت	۱۱	۰.۰۲۲۵۵۸
لوتانس ^۵ و همکاران (۲۰۰۷)	اهمیت روان‌شناسی مثبت: اندازه‌گیری و رابطه‌ی آن با عملکرد و رضایت	۳۲	۰.۰۲۱۴۴۴
وانگ و گان ^۶ (۲۰۲۰)	کشف عوامل بی‌انگیزگی یادگیری زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجی مبتنی بر روان‌شناسی مثبت	۵	۰.۰۰۶۱۶۸
بولیر ^۷ و همکاران (۲۰۱۳)	مداخلات روان‌شناسی مثبت: یک فراتحلیل مطالعات تصادفی کنترل‌شده	۲۱	۰.۰
مک‌اینتایر ^۸ و همکاران (۲۰۱۹)	تنظیم یک دستور جلسه برای روان‌شناسی مثبت: نظریه، عمل و تحقیق	۳	۰.۰
وانگ ^۹ و همکاران (۲۰۲۱)	پژوهش و تجربه روان‌شناسی مثبت در یادگیری زبان خارجی/دوم و آموزش: گذشته، حال و آینده	۱	۰.۰

1. Seligman, M.E.P. & Csikszentmihalyi, M.
2. Scheier, M.F. & Carver, C.S.
3. Fredrickson, B.L.
4. Sin, N.L. & Lyubomirsky, S.
5. Luthans, F.
6. Wang, Y. & Guan, H.
7. Bolier, L.
8. Macintyre, P.
9. Wang

سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه...؛ نعمتی و همکاران | ۳۰۵

ابتدا کلیدواژه‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی موردنظر جستجو شدند. مقالاتی که با کلیدواژه‌های پژوهش هماهنگی داشت انتخاب شدند. پس از شناسایی مقالات، تعدادی از مقالات به دلیل عدم گزارش اطلاعات به شکل مناسب، حذف شدند. تعدادی نیز بعد از بررسی عنوان و چکیده به علت عدم تطبیق موضوعی از روند پژوهش کنار گذاشته شدند. در نهایت پس از بررسی دقیق متن کامل مقالات تعداد ۲۵ مقاله به لحاظ ارتباط موضوع پژوهش به عنوان جامعه نهایی پژوهش انتخاب شدند. این مراحل از فرایند جستجو و انتخاب در شکل ۳ توضیح داده شده است.

شکل ۳. فرایند بررسی و انتخاب مقالات (درخت تصمیم‌گیری)

یافته‌ها

در این پژوهش ۲۵ مقاله‌ی خارجی و داخلی بررسی شدند. در ادامه، این مقالات که با عنوان پژوهش حاضر بسیار مرتبط بودند و هدف اصلی پژوهش حاضر نیز بود، در جدول (۳) آورده شده است:

جدول ۳. مقالات انتخابی در ارتباط با سازه‌های روان‌شناسی مثبت در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه

ردیف	نویسنده (گان) / سال	خلاصه هر اثر
۱.	کوترا ^۱ و همکاران (۲۰۲۲)	روان‌شناسی مثبت برای بهزیستی روانی و رابطه‌ی آن با تعهد، انگیزش، تاب‌آوری و خودشفقتی
۲.	سموی ^۲ (۲۰۲۲)	نقش مطالعات روان‌شناسی مثبت در آموزش و پرورش
۳.	چن و چن ^۳ (۲۰۲۲)	روان‌شناسی مثبت مبتنی بر مداخله رفتاری- شناختی در بین نوجوانان با مشکلات یادگیری
۴.	ومیر ^۴ (۲۰۲۱)	آینده روان‌شناسی مثبت و انواع ناتوانی
۵.	کوترا و تینگ ^۵ (۲۰۲۱)	روان‌شناسی مثبت در آموزش: نقش تعهد، انگیزش، خودشفقتی و بهزیستی در سلامت روانی
۶.	بنویت و گابولا ^۶ (۲۰۲۱)	اثرات روان‌شناسی مثبت بر بهزیستی کودکان: یک مطالعه‌ی مروری نظام‌مند
۷.	قدم‌پور و همکاران (۲۰۲۱)	تأثیر آموزش تفکر مثبت گروهی بر بهبود همدلی در دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۸.	نعمتی و همکاران (۲۰۲۱)	بهزیستی تحصیلی و خودشفقتی در دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۹.	بریزهاک ^۷ و همکاران (۲۰۲۰)	روان‌شناسی مثبت در موقعیت‌های اخلاقی انتخابی در دانش‌آموزان
۱۰.	تیواری آپادهیای ^۸ (۲۰۲۰)	نقش روان‌شناسی مثبت در بهزیستی عاطفی دانش‌آموزان با

1. Kotera, Y.
2. Samavi, S.A.
3. Chen, X & Chen, T.
4. Wehmeyer, M.L.
5. Kotera, Y. & Ting, S.H.
6. Benoit, V., Gabola, P.
7. Brizhak, Z.
8. Tiwari Upadhyay, U.

ردیف	نویسنده (گان)/ سال	خلاصه هر اثر
		نارسایی‌های یادگیری ویژه
۱۱.	جورجیادی و همکاران ^۱ (۲۰۲۰)	افراد با ناتوانی یا نیازهای ویژه مفهوم تاب‌آوری را چگونه درک می‌کنند؟
۱۲.	میلر و کاس ^۲ (۲۰۱۹)	افزایش خودکارآمدی و ثبات: ارتقا استراتژی‌های درونی دانش آموزان با ناتوانی
۱۳.	فینی ^۳ (۲۰۱۹)	استفاده از خودگویی مثبت و اهداف هدف‌مدار برای بهبود خروجی‌های رفتاری در دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۱۴.	ایوبوگلو ^۴ و همکاران (۲۰۱۸)	همدلی و نظریه‌ی توانایی ذهنی در کودکان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۱۵.	چادکویسز ^۵ (۲۰۱۸)	مداخلات روان‌شناسی مثبت مدرسه‌محور و ارزیابی آن‌ها
۱۶.	هانوراوان ^۶ (۲۰۱۷)	نقش روان‌شناسی در آموزش کودکان با نیازهای ویژه
۱۷.	نمیک ^۷ و همکاران (۲۰۱۷)	نقاط قوت، هوش و ناتوانی رشدی: یک رویکرد روان‌شناسی مثبت مبتنی بر نقاط قوت
۱۸.	قاضی عابد ^۸ (۲۰۱۷)	کاربرد تفکر مثبت در خودپنداره‌ی کودکان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۱۹.	آفیش و مادر ^۹ (۲۰۱۳)	تاب‌آوری در کودکان با نارسایی‌های یادگیری ویژه
۲۰.	دهقانی و همکاران (۱۴۰۱)	اثربخشی آموزش امید بر درگیری تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و خوش‌بینی تحصیلی در دانش‌آموزان دچار اختلال یادگیری
۲۱.	بدری گرگری و همکاران (۱۳۹۹)	اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر ظرفیت حافظه کاری دانش‌آموزان دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه
۲۲.	نعمتی و همکاران (۱۳۹۸)	تأثیر ذهن آگاهی بر توانایی توجه و درک مطلب دانش‌آموزان دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه با آسیب خواندن

1. Georgiadi, M.
2. Miller, E. & Kass, E.
3. Feeney, D.M.
4. Eyuboglu, D.
5. Chodkiewicz, A.
6. Hanurawan, F.
7. Niemiec, R.M.
8. Ghazi Abed, M
9. Ofiesh, N., & Mather, N.

ردیف	نویسنده (گان) / سال	خلاصه هر اثر
۲۳.	مرتضوی امامی و همکاران (۱۳۹۷)	تأثیر آموزش روان‌شناسی مثبت‌نگر بر خودکارآمدی و سرسختی روان‌شناختی دانش‌آموزان دختر
۲۴.	ناعمی و فائق (۱۳۹۷)	تأثیر روش مداخله‌ی مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌گرا بر خودبخشایشگری و تاب‌آوری مادران کودکان دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه
۲۵.	سعدی پور و همکاران (۱۳۹۷)	مقایسه‌ی سرسختی روان‌شناختی و نشاط ذهنی در دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه و عادی

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به ترسیم نقشه مفهومی سازه‌های روان‌شناسی مثبت در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه پرداخت. شواهد پژوهشی از سودمندی استفاده از سازه‌های روان‌شناسی مثبت در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه حمایت می‌کند. این سودمندی در اکثر پژوهش‌ها از جمله در پژوهش‌های (Wehmeyer, 2021؛ Ghadampour et al, 2021؛ Tiwari Upadhyay, 2020؛ Goldberg, 2020؛ Georgiadi, 2020؛ Wright, 2020؛ Ofish & Mother, 2019؛ Feeney, 2019؛ Eyuboglu et al, 2018؛ Ghazi Abed, 2017؛ 2013؛ دهقانی و همکاران، ۱۴۰۱؛ دهقانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ بدری گرگری و همکاران، ۱۳۹۹؛ نعمتی و همکاران، ۱۳۹۸؛ ناعمی و فائق، ۱۳۹۷) قابل مشاهده است.

از تکنیک‌ها و سازه‌های روان‌شناسی مثبت برای بهبود خروجی‌ها و پیشرفت دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه استفاده شده است (Chen & Chen, 2022). تقویت سازه‌های روان‌شناسی مثبت به عنوان یک رویکرد جایگزین برای کاهش مشکلات روانی پیشنهاد شده است. هدف روان‌شناسی مثبت رشد سلامت روانی و دستیابی به سطوح بالای بهزیستی روانی است (Kotera & Ting, 2021). روان‌شناسی مثبت موجب درگیری بیشتر در فرایند تحصیل و یادگیری می‌شود و بجای تمرکز بر نقاط ضعف و مشکلات روانی، بر توانایی‌های افراد از قبیل شادکامی، لذت بردن، قدرت حل مسئله، امید، خوش‌بینی، نقاط قوت، مهارت‌های فردی ویژگی‌های مثبت تمرکز دارد (Kotera, 2022).

سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه...؛ نعمتی و همکاران | ۳۰۹

ناعمی و فائقی، ۱۳۹۷). افزایش این منابع می‌تواند رشد آسیب‌های روان‌شناختی را متوقف کند و به افراد به‌ویژه افراد دچار اختلال کمک کند تا منابع درونی مانند خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس و غیره را بهبود دهند و به‌سوی موفقیت گام بردارند (Miller & Kass, 2019).

دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه با مشکلات روانی-اجتماعی گوناگونی (از جمله اضطراب، افسردگی، احساس تنهایی، خودپنداره و عزت‌نفس پایین) روبرو هستند و این امر می‌تواند بهزیستی روانی و اجتماعی آنان در معرض خطر قرار دهد (Georgiadi, 2020). در این میان، در روان‌شناسی مثبت مفاهیم مثبتی مانند بهزیستی روانی، امید، خوش‌بینی، تاب‌آوری، دانش و معنویت مطرح می‌شود و سعی می‌شود با تقویت این سازه‌ها به دانش‌آموزان با نارسایی‌های یادگیری ویژه کمک شود تا یک زندگی لذت‌بخش، جذاب و بامعنا را برای خود بسازند (Hanurawan, 2017).

هدف از روان‌شناسی مثبت‌نگر درک بهتر و به‌کارگیری این عوامل در کامیابی و شکوفایی افراد و جوامع است. در روان‌شناسی مثبت‌نگر بر بهره‌مندی از نقاط قوت و توانمندی‌ها تأکید شده است (مرتضوی امامی، ۱۳۹۷). یکی از اصول اولیه روان‌شناسی مثبت انتقال از «وضعیت منفی^۱» به «وضعیت مثبت^۲» با تمرکز بر توانمندی‌ها و نقاط مثبت شخصیت است و تأکید آن این است که بجای توجه بر چگونگی درست کردن چیزهای بد در زندگی، بر اینکه چگونه کیفیت‌های مثبت را بسازیم تمرکز شود. هدف از تکنیک‌ها و سازه‌های روان‌شناسی مثبت کمک به افراد و حمایت از آنان در مقابله با تعارضات درونی و تجربیات درونی با تکیه بر انتخاب‌های جایگزین است (Brizhak, 2020)؛ بنابراین روان‌شناسی مثبت بجای تمرکز بر کمبودهای افراد بر پتانسیل‌ها و مهارت‌های افراد تمرکز می‌کند (Kotera et al, 2022).

روان‌شناسی مثبت بر این دیدگاه متمرکز است که زندگی افراد دارای نارسایی‌های یادگیری ویژه با آموزش‌های ساده‌ای مانند تمرکز بر نقاط قوت و توانمندی‌ها (مانند

-
1. Negative Position
 2. Positive Position

صداقت، مهربانی، انصاف، شوخ‌طبعی، سپاسگزاری و معنویت) و رشد و گسترش آن‌ها می‌تواند بهبود یابد (Umucu et al., 2022). محققان حوزه اختلالات یادگیری نیز مشاهده کرده‌اند که بسیاری از دانش‌آموزان با اختلال یادگیری عزت نفس پایینی دارند، به دلیل اینکه همواره بجای نقاط قوت بر نقاط ضعف آنان تأکید شده است؛ بنابراین آموزش‌های مبتنی بر توانمندی‌های شخصیتی می‌تواند موجب تغییر تمرکز این دانش‌آموزان از نقاط منفی به مثبت شود. این دانش‌آموزان باید از توانایی‌های خود آگاه شوند و بر آن‌ها تمرکز کنند. این دانش‌آموزان غالباً آموخته‌اند که بجای رهبری کردن، پیرو باشند و نظرات آنان مورد توجه واقع نمی‌شود اما رویکرد روان‌شناسی مثبت با تأکید بر نقاط قوت و توانمندی‌ها، دیدگاه متفاوتی از توانایی‌های شناخته‌شده‌ی واقعی بجای تمرکز بر ناتوانی‌ها برای آنان ارائه می‌دهد و این امر موجب افزایش خودکارآمدی و شکوفایی آنان می‌شود (Keis, 2020) و در نهایت زمینه‌ی موفقیت آنان در آینده را فراهم شود (Ghazi Abed, 2017).

روان‌شناسی مثبت‌نگر بر بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های ذهنی مثبت و نشاط‌انگیز و امیدوارکننده در زندگی، برای تسلیم نشدن در برابر عوامل منفی و احساس‌های یأس‌آور تأکید دارد (مرتضوی امامی، ۱۳۹۷) و در این راستا در پژوهش‌های بررسی‌شده در مطالعه‌ی حاضر بر سازه‌های تاب‌آوری، امید، افکار و هیجانات مثبت توجه شده است. این سازه‌ها به‌عنوان دیگر سازه‌های مثبت شخصی موجب بهبود خروجی‌های روان‌شناختی می‌شوند (Georgiadi, 2020). به‌طور کلی، رویکرد روان‌شناسی مثبت می‌تواند هر رفتار بشر و هر رخدادی (از جمله اختلالات یادگیری ویژه) را به‌عنوان امری در نظر بگیرد که ممکن است احساس مثبت ایجاد کند و منبع مثبتی برای رشد و پیشرفت شخصی باشد. این نظریه چنین بیان می‌کند که تجربیات مثبت اثرات بلندمدتی تولید می‌کنند و رشد شخصی را ارتقاء می‌دهند و این تجربیات دامن‌های از اعمال انعکاسی در دسترس را گسترش می‌دهد، هیجانات منفی را از بین می‌برد، مقاومت روانی را در برابر عوامل استرس‌زا افزایش می‌دهد، منابع روان‌شناختی جدیدی ایجاد می‌کند، مکانیزم رشد شخصی را

راه‌اندازی می‌کند که منجر به بهزیستی هیجانی بالاتر می‌شود و فرد را به‌سوی نسخه‌ی بهتری از خود هدایت می‌کند. تمرکز بر هیجانات مثبت و عدم توجه به هیجانات منفی، خلاقیت و یادگیری را بهبود می‌بخشد (Brizhak, 2020).

ازجمله سازه‌های دیگر که در پژوهش‌های بررسی‌شده در این مطالعه، موردتوجه واقع شده است، سازه‌های مثبتی (مانند بخشایشگری، همدلی، خوش‌بینی و امید) بوده است. این سازه‌ها می‌توانند از آثار هیجان‌های منفی (مانند خشم، خودانتقادی، احساس گناه و شرم) در دانش‌آموزان با اختلالات یادگیری ویژه محافظت نماید. در نتیجه کودکان دارای اختلال یادگیری ویژه به‌جای تمرکز روی جنبه‌های منفی و احساس شرم و گناه، ضمن پذیرش شرایط موجود بر جنبه‌های مثبت و قابلیت‌های خود تأکید می‌ورزند و به ارزیابی نقاط مثبت، قابلیت‌ها و موفقیت‌های خود می‌پردازند، به‌راحتی تسلیم شرایط موجود نشده و با تکیه بر جنبه‌های مثبت و تعهد خود، مسئولیت‌ها را پذیرفته و از خودانتقادی و خودتخریبی فاصله می‌گیرند (ناعمی و فائق، ۱۳۹۷).

ازجمله محدودیت‌های این پژوهش، نبود پیشینه تجربی کافی از نوع پژوهش‌های کیفی بود که مقایسه یافته‌ها را با مشکل مواجه ساخت. به‌علاوه محدودبودن نمونه، در انجام این پژوهش، جامعیت داده‌ها را زیر سؤال می‌برد. ازاین‌رو با در نظر گرفتن این موارد و با تأمل در نتایج حاصل که نشان‌دهنده سودمندی استفاده از سازه‌های روان‌شناسی مثبت در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه بود، طراحی بسته‌های آموزشی روان‌شناسی مثبت ویژه دانش‌آموزان دارای نارسایی یادگیری ویژه، والدین و معلمان که حالت کاربردی داشته باشند و اعتباریابی شده باشند، ضروری به نظر می‌رسد. افزون بر این، توصیه می‌شود که برای رسیدن به فعالیت‌های شواهدمحور، مداخله‌ی روان‌شناسی مثبت محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه در ایران به‌صورت طرح‌های آزمایشی و به‌صورت گسترده‌تر اجرا شود. بسیار مهم است که دانش‌آموزان با نارسایی یادگیری ویژه و والدین آن‌ها و فعالان این حوزه درک کنند که این دانش‌آموزان دارای نقاط قوت و پتانسیل‌هایی هستند که باید پرورش یابد لذا می‌توان سازه‌های روان‌شناسی مثبت را با

برگزاری کارگاه‌ها یا دوره‌های آموزشی به دانش‌آموزان با نارسایی یادگیری ویژه و والدین آنان آموزش داد و از این طریق سازه‌های مثبت را در این دانش‌آموزان بهبود بخشید. طراحی و تهیه محتواهای آموزشی مرتبط با سازه‌های روان‌شناسی مثبت برای دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری ویژه نیز می‌تواند موجب آشنایی بیشتر آنان با این سازه‌ها و تقویت ویژگی‌های مثبت و نقاط مثبت در آنان شود. همچنین مربیان، مشاوران و درمانگران در حوزه‌ی اختلالات یادگیری ویژه می‌توانند از سازه‌های روان‌شناسی مثبت در جلسات آموزشی و درمانی استفاده کنند و در درمان‌های خود به پرورش نقاط قوت و توانمندی‌های شخصیت با تمرکز بر اهداف آینده و تفکر امیدبخش توجه بیشتری داشته باشند.

سپاسگزاری

در پایان، از همکاری نمونه‌های مورد پژوهش و مسئولین ذی‌ربط و کلیه افرادی که به طرق مختلف در انجام پژوهش تشریک مساعی کرده‌اند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Shahrooz Nemati

<http://orcid.org/0000-0001-6898-9749>

Rahim Badri-Gargari

<http://orcid.org/0000-0001-7196-6601>

Shahram Vahedi

<http://orcid.org/0000-0002-4182-7253>

Nilloofar Broumandzadeh

<http://orcid.org/0009-0003-3940-5486>

منابع

- بدری گرگری، ر.، نعمتی، ش.، و خانی صلوات، ز. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر ظرفیت حافظه کاری دانش آموزان دارای اختلال یادگیری خاص. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۰(۱)، صفحات ۳۲-۴۷.
- دهقانی، ی.، مجدیان، ن.، افشین، ع.، و فرازجا، م. (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر برنامه‌ریزی و انعطاف‌پذیری شناختی دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۱۷(۶۰)، ۱۱۱-۱۳۵.
- دهقانی، ی.، اسماعیلی، خ.، و افشین، ع. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش امید بر درگیری تحصیلی، فرسودگی تحصیلی و خوش‌بینی تحصیلی در دانش آموزان دچار اختلال یادگیری. *فصلنامه کودکان استثنایی*، ۲۲(۲)، ۱۹-۳۶.
- سعدی‌پور، ا.، میرزایی فندخت، ا.، سلم آبادی، م.، و صف آراء، م. (۱۳۹۷). مقایسه سرسختی روان‌شناختی و نشاط ذهنی در دانش آموزان با اختلال یادگیری خاص و عادی. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۸۰(۸)، ۷-۱.
- مرتضوی امامی، ع.ا.، احقر، ق.، پیرانی، ذ.، حیدری، ح.، و حمیدی‌پور، ر. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش روان‌شناسی مثبت‌نگر بر خودکارآمدی و سرسختی روان‌شناختی دانش آموزان دختر. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۴۳، ۸۲-۶۷.
- ناعمی، ع.م.، و فائقی، ز.ه. (۱۳۹۷). تأثیر روش مداخله‌ی مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌گرا بر خودبخشایشگری و تاب‌آوری مادران کودکان دارای ناتوانی یادگیری. *فصلنامه کودکان استثنایی*، ۱۸(۲)، ۲۳-۳۸.
- نعمتی، ش.، بدری، ر.، و خانی صلوات، ز. (۱۳۹۸). تأثیر ذهن آگاهی بر توانایی توجه و درک مطلب دانش آموزان دارای اختلال یادگیری ویژه با آسیب خواندن. *پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*، ۹(۱)، ۹۱-۱۰۴.
- ویسمه، م.، استکی، م.، و میرزاخانی، ن. (۱۴۰۲). مقایسه‌ی اثربخشی آموزش کارکردهای اجرایی مبتنی بر بازی‌های رایانه‌ای و یکپارچگی حسی بر علائم نارساخوانی دانش آموزان. *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۱۳(۴۹)، ۱۷۲-۱۴۶.

References

- Alves, D., Sousa, M., Rowcliff, S., Henriques, M., & Lemos, M. (2020). A triadic model of intervention with students with learning disabilities: A case study. *Revista E-Psi*, 9(2), 1-21.
- American Psychiatric Association. (2015). *Diagnostic and statistical manual*

- of mental disorders: DSM-5* (5th ed.). Washington, D.C: American Psychiatric Association.
- Badri Gargari, R., Nemati, S., & Khani-Salavat, Z. (2020). The effectiveness of mindfulness training on span of working memory in children with specific learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 10(1), 200-209. (In Persian).
- Ben-Naima, Sh., Laslo-Rotha, R., Einava, M., Birana, H., & Margalita, M. (2017). Academic self-efficacy, sense of coherence, hope, and tiredness among college students with learning disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 32(1), 18-34.
- Benoit, V., & Gabola, P. (2021). Effects of positive psychology interventions on the well-being of young children: A systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12065), 1-19.
- Bolier, L., Haverman, M., Westerhof, G. J., Riper, H., Smit, F., & Bohlmeijer, E. (2013). Positive psychology interventions: A meta-analysis of randomized controlled studies. *BMC Public Health*, 13, 119.
- Brizhak, Z., Kolesina, K., & Mironenkova, N. (2020). Positive psychology in students' axiological choice situations. *E3S Web of Conferences*, 210(20003), 1-3.
- Chen, X., & Chen, T. (2022). Positive psychology based on cognitive and behavioral intervention among adolescents with learning difficulties: Current and future applications. *Journal of Clinical Medicine Research*, 3(3), 102-105.
- Chodkiewicz, A. (2018). School-based positive psychology interventions: The development of a new evaluation process and intervention (Doctoral dissertation). University of Exeter.
- Dehghani, Y., Esmaeili, K., & Afshin, S. A. (2022). The effectiveness of hope training on academic engagement, academic burnout, and academic optimism in students with learning disorder. *Journal of Exceptional Children*, 22(2), 19-36. (In Persian).
- Dehghani, Y., Majdian, N., Afshin, S. A., & Farazja, M. (2021). The effectiveness of mindfulness training on planning and cognitive flexibility of students with learning disability. *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 17(60), 111-135. (In Persian).
- Eyuboglu, D., Bolat, N., & Eyuboglu, M. (2018). Empathy and theory of mind abilities of children with specific learning disorder (SLD). *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 28(2), 136-141.
- Feeney, D. M. (2019). Using positive self-talk and goal-oriented thinking to improve behavioral outcomes for students with learning disabilities (Doctoral dissertation). Las Vegas: University of Nevada.

- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.
- Garcia-Alvarez, D., Soler, M. J., Cobo-Rendon, R., & Hernandez-Lalinde, J. (2022). Positive psychology applied to education in practicing teachers during the COVID-19 pandemic: Personal resources, well-being, and teacher training. *Sustainability*, 14(11728), 1-12.
- Georgiadi, M., Plexousakis, S., Josie, M., Kourkoutas, E., & Hart, A. (2020). How adolescent students with disabilities and/or complex needs perceive the notion of resilience: A study in Greece and England. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(12), 43-69.
- Ghadampour, E., Qesari Goodarzi, S., Derakhshanfar, R., & Padervand, H. (2021). The effectiveness of group positive thinking training on improving empathy and social anxiety in male students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 10(3), 366-379. (In Persian).
- Ghazi Abed, M. (2017). Inculcating positive thinking in the self-concept of children with learning difficulties. *i-manager's Journal on Educational Psychology*, 10(3), 1-10.
- Goldberg, J. (2020). Positive education as a whole school approach: Broadening the perspective on learning (Doctoral dissertation). University of Twente.
- Hanurawan, F. (2017). The role of psychology in special needs education. *Journal of ICSAR*, 1(2), 180-184.
- Husadani, R., Suryani, N., & Yusuf, M. (2021). Needs analysis: Social skills-based learning model for children with learning disabilities at an inclusive school. *Jurnal Pendidikan Indonesia (JPI)*, 10(1), 90-96.
- Keis, Y. A. (2020). The impact of adopting positive education and well-being culture on learners with special educational needs and disabilities (SEND) in a private and mainstream school in Dubai: An exploratory case study during uncertain times, a perspective from Dubai, UAE (Master's thesis). The British University in Dubai.
- Keller, J., Ruthruff, E., & Keller, P. (2019). Mindfulness and speed testing for children with learning disabilities: Oil and water? *Reading & Writing Quarterly*, 35(2), 1-25.
- Kotera, Y., Green, P., & Sheffield, D. (2022). Positive psychology for mental well-being of UK therapeutic students: Relationships with engagement, motivation, resilience, and self-compassion. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20, 1611-1626.
- Kotera, Y., & Ting, S. H. (2021). Positive psychology of Malaysian

- university students: Impacts of engagement, motivation, self-compassion, and well-being on mental health. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19, 227–239.
- Lin, P. Y., Chen, Y. L., Hsiao, R. C., Chen, H. L., & Yen, C. F. (2023). Risks of attention-deficit/hyperactivity disorder, autism spectrum disorder, and intellectual disability in children delivered by caesarean section: A population-based cohort study. *Asian Journal of Psychiatry*, 80, 103334.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, 60, 541–572.
- Macintyre, P., Gregersen, T., & Mercer, S. (2019). Setting an agenda for positive psychology in SLA: Theory, practice, and research. *Modern Language Journal*, 103(1), 262–274.
- Mawila, D. (2022). The resilience of learners with specific learning disability in unequally resourced schools for special education needs in diverse contexts. *African Journal of Disability*, 11(0), 1–7.
- Miller, E., & Kass, E. (2019). Enhancing self-efficacy and grit: How educational teams can promote inner strengths of students with disabilities in inclusive schools. *Proceedings of EDULEARN19 Conference*, 1st–3rd July. Spain: Palma, Mallorca.
- Mortazavi Emami, S., Ahghar, G., Pirani, Z., Heidari, H., & Hamidi Pour, R. (2019). The effects of positive psychology intervention on self-efficacy and psychological hardiness of female students. *Quarterly Journal of Family and Research*, 16(2), 67–82.
- Naemi, A. M., & Faeghi, Z. Kh. (2018). Effectiveness of positive psychology-based intervention on self-forgiveness and resilience in mothers of children with learning disabilities. *Journal of Exceptional Children*, 18(2), 23–38. (In Persian).
- Nemati, S., Badri Gargari, R., & Erfani, S. (2021). Academic well-being and self-compassion in students with and without specific learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 11(1), 64–79. (In Persian).
- Nemati, S., Badri Gargari, R., & Khani-Salavat, Z. (2019). The effect of mindfulness on attention and comprehension in children with specific learning disability with impairment in reading. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*, 9(1), 91–104. (In Persian).
- Niemiec, R. M., Shogren, K. A., & Wehmeyer, M. L. (2017). Character strengths and intellectual and developmental disability: A strengths-based approach from positive psychology. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 52(1), 13–25.
- Ofiesh, N., & Mather, N. (2013). Resilience and the child with learning disabilities. In S. Goldstein & R. B. Brooks (Eds.), *Handbook of*

- resilience in children* (pp. 329–348). Springer Science + Business Media.
- Samavi, S. A. (2022). Editorial: Positive psychology studies in education. *Frontiers in Psychology*, 13(845199), 1-3.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2014). Positive psychology: An introduction. In *Flow and the foundations of positive psychology* (pp. 1-9). Springer, Dordrecht.
- Seligman, M. E., Steen, T. A., Park, N., & Peterson, C. (2005). Positive psychology progress: Empirical validation of interventions. *American Psychologist*, 60(5), 410-421.
- Shapiro, S. L., Carlson, L. E., Astin, J. A., & Freedman, B. (2006). Mechanisms of mindfulness. *Journal of Clinical Psychology*, 62(3), 373-386.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). Optimism, coping, and health: Assessment and implications of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 4(3), 219-247.
- Sin, N. L., & Lyubomirsky, S. (2009). Enhancing well-being and alleviating depressive symptoms with positive psychology interventions: A practice-friendly meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 65(5), 467-487.
- Tejada-Gallardo, C., Blasco-Belled, A., & Alsinet, C. (2022). Impact of a school-based multicomponent positive psychology intervention on adolescents' time attitudes: A latent transition analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 51, 1002-1016.
- Tiwari Upadhyay, U. (2020). Effect of positive psychology intervention on emotional well-being of children with specific learning disability in India. *The International Journal of Indian Psychology*, 8(3), 1255-1277.
- Ucak, Y., & Sakalli Demirok, M. (2023). Examining the effectiveness of the educational program developed for English teachers working with students aged 13–18 who have specific learning disability. *Children*, 10(81), 1-12.
- Umucu, E., Lee, B., Genova, H. M., Chopik, W. J., Sung, C., Yasuoka, M., & Niemiec, R. M. (2022). Character strengths across disabilities: An international exploratory study and implications for positive psychiatry and psychology. *Frontiers in Psychiatry*, 13(863977), 1-11.
- Wang, Y., Derakhshan, A., & Zhang, L. J. (2021). Researching and practicing positive psychology in second/foreign language learning and teaching: The past, current status, and future directions. *Frontiers in Psychology*, 12(731721), 1-10.
- Wang, Y., & Guan, H. (2020). Exploring demotivation factors of Chinese learners of English as a foreign language based on positive

psychology. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 29(1), 851-861.

Wehmeyer, M. L. (2021). The future of positive psychology and disability. *Frontiers in Psychology*, 12(790506), 1-5.

Wright, D. (2020). Implementing effective positive psychology interventions to support the well-being of young people in schools: A meta-analysis of randomized and non-randomized interventions and a Q study of educational psychologists' perceptions regarding effective implementation (Doctoral dissertation). Cardiff University School of Psychology.

Zach, S., & Yazdi-Ugav, O. (2021). Conceptual model for explaining academic achievements and social functioning of students with and without learning disorders. *Sustainability*, 13(2559), 1-13.

References [In Persian]

Badri Gargari, R., Nemati, S., & Khani Salavat, Z. (2020). The effectiveness of mindfulness training on the span of working memory in children with specific learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 10(1), 32-47. doi: 10.22098/jld.2020.1043.

Dehghani, Y., Ismaeili, K., & Afshin, S. A. (2022). The effectiveness of hope training on academic engagement, academic burnout, and academic optimism in students with learning disorder. *Journal of Exceptional Children*, 22(2), 19-36.

Dehghani, Y., Majdian, N., Afshin, S. A., & Farazja, M. (2021). The effectiveness of mindfulness training on planning and cognitive flexibility of students with learning disability. *Educational Psychology*, 17(60), 111-135. doi:10.22054/jep.2022.58244.3252.

Mortazavi Emami, S., Ahghar, G., Pirani, Z., Heidari, H., & Hamidi Pour, R. (2019). The effects of positive psychology intervention on self-efficacy and psychological hardiness of female students. *Quarterly Journal of Family and Research*, 16(2), 67-82.

Naemi, A. M., & Faeghi, Z. Kh. (2018). Effectiveness of positive psychology intervention on self-forgiveness and resilience in mothers of children with learning disabilities. *Journal of Exceptional Children*, 18(2), 23-38. doi:10.22034/jec.2018.16826612.1397.18.2.8.7.

Nemati, S., Badri Gargari, R., & Khani-Salavat, Z. (2019). The effect of mindfulness on attention and comprehension in children with specific learning disability with impairment in reading. *Research in Cognitive and Behavioral Sciences*, 9(1), 91-104. doi:10.22108/cbs.2020.124500.1433.

Sadipour, I., Mirzaee Fandokht, O., Salmabadi, M., & Safara, M. (2018). Comparison of psychological hardiness and subjective vitality

- between ordinary students and students with specific learning disorder. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 8(80), 1-7.
- Vismeh, M., Esteki, M., & Mirzakhani Araghi, N. (2023). The comparison of the effectiveness of executive functions training based on computer games and sensory integration on students' dyslexia symptoms. *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 13(49), 143-172. doi:10.22054/JPE.2022.62970.2366.

استناد به این مقاله: شهروز، بدری گرگری، رحیم، واحدی، شهرام، برومندزاده، نیلوفر. (۱۴۰۴). سازه‌های روان‌شناسی مثبت‌محور در حوزه نارسایی‌های یادگیری ویژه: مطالعه مروری نظاممند، *روان‌شناسی افراد/استثنایی*، ۱۵(۵۷)، ۲۸۵-۳۱۹. DOI: 10.22054/jpe.2023.74052.2584

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.